

# 1.

## tanegység

# Vízparti kirándulás

Minimum 3x60 perces komplex foglalkozás  
(magyar, természetismeret, technika, testnevelés)

### FELDOLGOZOTT MŰVEK

Kányádi Sándor: *Ballag a folyó* (1-2. versszak)

Kányádi Sándor:

*Az én folyóm*

Nagy László:

*Balatonparton*

Szabó Lőrinc: *Vadliba*

(Szilágyi Domokos:

*Nádiverebek – online*)

### MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?



Szöveggyűjtemény

Növény- és madárhatározók, kézműves könyv

Kécek (felnőtt használatra!)

Fogpiszkálók

Kötözőanyagok (zsineg)

Távcső

Ugrókötelek



Vízparton lenni jó. Egy folyó- vagy tóparti séta pedig fantasztikus élmény lehet. Főleg, ha tudjuk, mit látunk, hallunk, és mi is együtt rezgünk a természettel. Ezen a kiránduláson lehetőségünk lesz minderre. Többek között verseket olvasni, kántálni, megfigyelni a vízparton élő növényeket, állatokat, játékokat készíteni a vízparton élő növényekből, rikongatni a vadlibákkal, és „repülni” velük V-alakban.

### Áttekintő vázlat

1.1 Vízparton	120 perc
1.1a Megérkezünk a partra	min. 60 perc
1.1b Vízparti játékok	60 perc
1.2 Vízimadarak	60 perc
<b>Összesen:</b>	<b>min. 3x60 perc</b>



A kirándulás előkészítése, illetve felkészülés a foglalkozásra (kézműves könyv áttanulmányozása, film megtekintése, kézműves könyv, növény- és madárhatározók kölcsönzése a könyvtárból, versek ritmusjátéka stb.).

### MIT AKARUNK ELÉRNI?

A vízparti növények megismerése megfigyeléssel, játékkészítéssel

### MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Séta a vízparton

Növényfelismerés és -határozás

Verseket olvasása, értelmezése

Játék a versekkel

Játékkészítés vízparti növényekből

## FELADATOK LEÍRÁSA



### 1.1 Vízparton



#### 1.1a Megérkezünk a partra

Szervezzük kirándulást a közeli vízpartra (folyó- vagy tópartra)! Amikor megérkezünk a helyszínre, olvassuk fel a gyerekeknek **Kányádi Sándor: Ballag a folyó** című versének első két versszakát (a szöveggyűjteményben a téma végén található)!

Olyan ez a két nyitó versszak, mint egy önálló mondóka, ezért nyugodtan leválasztható a versről. Mondjuk el együtt ritmizálva, tanuljuk meg, és a verset kántálva kezdhetjük sétánkat a folyóparton!



JEGYZETEIM

<u>B</u> allag a folyó	- U U U -	
<u>cs</u> ön	- - -	
<u>f</u> űzek állnak a	<u>U</u> U - U U	(ejthető hosszan: fűzek)
<u>part</u> mentén.	- - -	
<u>N</u> ézik a vize	- U U U -	
<u>b</u> ámulják.	- - -	
<u>Á</u> muldoznak a	- - - U U	
<u>vén</u> fűzfák.	- - -	

Séta közben a gyerekek figyeljék meg, milyen növényeket (fákat, virágokat, vízinövényeket) látnak! Fedezzük fel a tipikus vízparti növényeket, amit ismerünk, nevezzük is meg (3. osztályos természetismeret anyag a vízpart élővilága, tehát találkoztak már a nád, a fűz, a hínár, békalencse vagy a fehér tündérrózsa, sárga vízitök nevével)!

### Vedd figyelembe!

Vigyünk magunkkal fa- és vadvirág-, illetve növényhatározót! A Fürkész zsebkönyvek megfelelőek erre a célra: kicsik, valóban egy zsebben is elférnek, a könyv elején található meghatározókulcs segítségével gyorsan, egyszerűen be lehet azonosítani, hogy milyen növényeket látunk sétánk során.

### 1.1b Vízparti játékok

A gyerekek olvassák el **Kányádi Sándor: Az én folyóm** és **Nagy László: Balatonparton** című versét! (Kis csoportokban olvashatnak, így elég csak néhány szöveggyűjteményt magunkkal vinni.)

Keressék ki, milyen növények szerepelnek a versekben, és milyen játékok készülnek belőlük! (A kóré, más néven kóró, száraz kukoricaszárat jelent. Nem vízparti növény, de azokhoz hasonlóan alkalmas a játékkészítésre.)

Keressünk a vízparton nádat és sást! A versekben nem szerepel, de tipikus folyómenti növény még a káka és a gyékény. Ha találunk, mutassuk meg ezeket is!

Vidák István és Nagy Mari: *Játék vízparti növényekkel* (Móra, Bp, 1980) című könyvéből nemcsak a vízparti növényeket, hanem a belőlük készíthető népi gyermekjátékokat is megismerhetjük. Érdemes a könyvet kivenni a könyvtárból.

Egy videofilm bemutatja a növényeket és néhány játékot is (elérhető a Ref-tantáron, a szöveggyűjtemény aloldalán).

A kisfilm elején a nádat ismerjük meg, majd a gyerekek készítenek egy egyszerű nádlevél csónakot. Utána következik a káka és a kákamadár, kákatutaj készítése (11:02-től 13:30-ig), majd a gyékényt is megismerhetjük.

A könyvet tanulmányozzuk át a kirándulás előtt, és a filmet is nézzük meg (akár a gyerekekkel együtt)!

### MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Növényhatározók, kézműves könyv  
Kések (felöltött használatra!)

Fogpiszkálók  
Kötözőanyagok (zsinag)

60  
perc

JEGYZETEIM



A parton mutassuk meg a gyerekeknek a vízínövényeket, gyűjtsünk nádat, kákát, gyékényt (természetesen a gyermekek biztonságát szem előtt tartva), majd készítsünk nádlevél csónakot vagy kákaturajt, és úsztassuk meg a folyón! (Gyékényből is hasonló módon készíthető tutaj.)

### Variáció

A nádihegedű készítése se túl bonyolult. Nádból és száraz kukoricaszárból is elkészíthető. Két csomó közti darabját (a csomóval együtt) levágjuk. Éles kés hegyével két kb. fél centi széles húrt hasítunk rajta a két csomó között, s a végeknél kis alátét fadarabkákkal feszítjük ki. A vonó ugyanígy készül, de egyetlen húrral. A húrok nedvesítéssel adnak a vonó nyomán nyikorgó hangot.

Lásd a *Magyar néprajzi lexikon: nádi hegedű* című szócikkét, képpel együtt (elérhető a Reftantáron)!



## 1.2 Vízimadarak

Olvassuk el újra **Nagy László: Balatonparton** című versét! Milyen megfigyelőpozíciót foglal el a versbeszélő? (Honnan „közvetíti” a látványt?) Milyen madarakat lát? (Nádi veréb, vízicsibe és vadruca = vadréce, vadkacsa.)

Mi is madarakat fogunk megfigyelni. Vagy a parton közelítünk feléjük, vagy ha van rá lehetőségünk, felmászunk egy madárlesre, és onnan figyeljük meg a vízimadarak életét. Ha viszünk távcsövet, akkor még jobb rálátásunk lesz a madarakra. Mindenképpen vigyünk egy komolyabb madárhatározót (Például: *Európa madarai*), akár több példányban is, és a gyerekek próbálják meghatározni, milyen madarakat látnak! (Látunk-e nádi verebet, vízicsibét, vadkacsát?)

Olvassuk el **Szabó Lőrinc: Vadliba** című versét is! Látunk-e a kirándulás alatt vadlibákat?

Olvassa el valaki a verset úgy, hogy ahol lehet, utánozza a vadlibák hangját! A vers erősen ritmizált, ezt szolgálják a hangutánzók is. Olvassuk fel a verset időmérték szerint ritmizálva, a két versszak között alig van különbség:

Vivivi-lululu! – Nincs hiba:	U U U   U U U   – U U
fürdik a hajnali vadliba.	– U U   – U U   – U U
Háza nád és	– U – –
fészke sás,	– U –
hangja könnyű	– U – –
csivogás;	U U –
ha rádörrent	U – – –
a vadász,	U U –
akkor se megy	– – U –

#### MIT AKARUNK ELÉRNI?

A vízimadarak megfigyelése, azonosulás mozgással, hangutánzással, ritmizálással.

#### MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Madármegfigyelés  
Versek olvasása  
Ritmusjátékok  
Mozgásos játék  
(Zenehallgatás)

#### MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Madárhatározók  
Távcső  
Ugrókötelek



JEGYZETEIM

világgá, U --  
 csak kiált, hogy: - U --  
 Gigágá! U --  
 S repül a rétre, zöld lagziba, U U U | - U - | - U U  
 s ott legel estig a vadliba. - U U | - U U | - U U

Vivivi-lululu! – mondja, ha U U U | U U U | - U U  
 hazahúz este a vadliba. U U - | - U U | - U U  
 Várja tó és - U --  
 várja sás, - U -  
 van még nyári --- U  
 napja száz; - U -  
 elhibázta - U - U  
 a vadász, U U -  
 nem kell menni --- U  
 világgá, U --  
 nem kiált, hogy: - U --  
 Gigágá! U --  
 Vivivi-lululu! – Nincs hiba: U U U | U U U | - U U  
 hajnalig alszik a vadliba. - U U | - U U | - U U

Ha ránézünk a versre, a formája is a vadlibákra emlékeztet. Hogyan? Miért? (A kezdő és záró, vagyis a szélső sorok hosszabbak, mintha kitért szárnyak lennének.)

Rendezzünk vadliba-futást! Mi ugyan nem tudunk szárnyra kapni, mint a vadlibák, de utánozhatjuk a mozgásukat, ahogyan V-alakban repülnek. A gyerekek rendeződjenek öt-hat fős csapatokba! Minden csapatnak legyen egy vezetője! Ő mindkét kezébe fogjon egy-egy ugrókötelet! A kezeit tartsa hátra! Bal- és jobb keze felől is 2-3 gyerek fogja meg az ugrókötelet úgy, hogy V-alakot formáljanak! Próbáljanak így, kötélekben együtt futni! Próbálgathatják az együtt fordulást, manőverezést is.

Ha ügyesen mozognak a csapatok, rendezhetünk vadliba-fogót, ami során minden csapatnak meg kell tartania a V-alakzatot. Válasszunk egy fogócsapatot: ha a szélső csapattagok megérintenek valakit, az kézfogással csatlakozik az ő csapatukhoz.

A vadlibakötél mozgásformáját kipróbálhatjuk csak kézfogással, ugrókötel nélkül is. Itt is az a lényeg, hogy a „vezérlúd” szalad elöl, és hátrtartott két kezéhez kapcsolódik kézfogással két vadlibasor.



### Variáció

Nádi verebet (vagyis nádi poszátát) láttunk-e már? Ha igen, ha nem, idézzük meg a hangját **Szilágyi Domokos: Nádiverebek** című versével (elérhető a Reftantáron)!

Olvassuk el a szintén erőteljes időmértékes ritmusú verset ritmizálva (lásd alább az 1-2. versszak ritmusjátékát), majd hallgassuk meg dalfeldolgozását a Kaláka együttes előadásában (elérhető a Reftantáron)!

Tóban nádszál,	--   --
nádon verebek,	--   U U -
nádiverebekre	- U U   U - U
napfény csepereg.	--   U U -

Napfény csepereg,	--   U U -
nevetik a verebek,	U U U U   U U -
szellő támad,	--   --
lengeti a nádat.	- U U U   --

